

DE RAAD VAN EUROPA PAKT FRANKRIJK AAN OVER HET RECHT OP HUISVESTING EN HET RECHT OP BESCHERMING TEGEN ARMOEDE*

MARC UHRY & THIERRY VIARD

Op 5 juni 2008 heeft de Raad van Europa Frankrijk veroordeeld voor het schenden van zijn internationale plichten aangaande het recht op huisvesting en het recht op bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting. Deze beslissing komt er na twee juridische procedures die gelijktijdig aanhangig werden gemaakt door de Internationale Beweging ATD Vierde Wereld¹ en door de Europese federatie van nationale organisaties die met dak- en thuislozen werken (Feantsa)².

Naast haar morele impact, worden de betekenis en de draagwijdte van dit vonnis pas duidelijk wanneer men het juridische kader begrijpt dat de Raad van Europa hanteert. Belangrijk is ook de betekenis die de verenigingen aan deze actie hechtten en de preciese inhoud van de beslissing in al haar consequenties te vatten.

_ DE GERECHTELIJKE CONTEXT: HET HERZIENE EUROPESE SOCIALE HANDVEST

In het vonnis wordt gesteld dat Frankrijk artikels 30 en 31 van het Herziene Europese Sociale Handvest heeft geschonden, in samenhang met artikel E over non-discriminatie. Artikels 30 en 31 luiden als volgt:

Artikel 30:

'Teneinde de onbelemmerde uitoefening te waarborgen van het recht op bescherming tegen armoede en tegen sociale uitsluiting, verbinden de Partijen zich ertoe maatregelen te nemen in het kader van een totale en gecoördineerde aanpak om de daadwerkelijke toegang te bevorderen, inzonderheid tot de arbeidsmarkt, huisvesting, opleiding, onderwijs, cultuur, sociale en medische bijstand van de personen en van hun gezinsleden die zich in een situatie van armoede of sociale uitsluiting bevinden of dreigen erin te belanden; die maatregelen opnieuw te onderzoeken om ze indien nodig aan te passen.'

* Tekst vertaald uit het Frans.

1 Collectieve klacht nr. 33/2006 Internationale Beweging ATD Vierde Wereld tegen Frankrijk, besluit van 4 februari 2008

2 Collectieve klacht nr. 39/2006 Europese federatie van nationale organisaties die met dak- en thuislozen werken (Feantsa) tegen Frankrijk, besluit van 4 februari 2008 zie http://www.coe.int/T/F/Droits_de_l'Homme/Cse/

Artikel 31:

‘Teneinde een onbelemmerde uitoefening te waarborgen van het recht op huisvesting, verbinden de Partijen zich ertoe de maatregelen te nemen die tot doel hebben:

- 1. de toegang tot menswaardige huisvesting te bevorderen;*
- 2. de kans om dakloos te worden te voorkomen en te beperken teneinde de dreiging geleidelijk aan weg te werken;*
- 3. de huisvestingskosten haalbaar te maken voor personen die niet over voldoende middelen beschikken.’*

Het Herziene Europese Sociale Handvest is een internationaal verdrag. In Frankrijk betekent dit dat deze tekst helemaal bovenaan staat in de hiërarchie van wetten en reglementen en dat het binnenlandse recht zich hiernaar moet richten. Jammer genoeg wordt het internationaal recht door de lidstaten als heilig beschouwd, wanneer het over verdragen over burgerrechten, politieke rechten en commerciële aangelegenheden gaat, terwijl ze de bevestiging van sociale rechten blijven bezien als iets planmatigs, met andere woorden als een advies op lange termijn dat voor de lidstaten niets meer is dan een middelenverbintenis die nooit wordt geëvalueerd.

Het Herziene Europese Sociale Handvest kijkt hier op drie punten vanaf.

Het brengt nauwkeurig onder woorden welke doelstellingen met de algemeen erkende rechten worden nagestreefd. Een Comité voor sociale rechten evalueert vervolgens voor elk van de artikels op regelmatige basis welke vooruitgang is geboekt in de landen die het Handvest hebben ondertekend. Op die manier wordt geleidelijk een patroon blootgelegd waarmee men de doelmatigheid van het overheidsbeleid voor het invullen van individuele rechten kan onderzoeken.

Het Comité voor sociale rechten is bovendien een quasi-rechtelijke instantie. Met een ‘collectieve klacht’-procedure kan het lidstaten bestraffen die het Aanvullend protocol betreffende collectieve klachten hebben ondertekend en die de doelstellingen van het Handvest niet naleven. Deze instantie vraagt geen perfectie van de lidstaten, maar een geleidelijke verwezenlijking van de doelstellingen in het Handvest en van de adviezen van het Comité voor sociale rechten.

Dit instrument meet het verschil tussen de afgekondigde rechten en de middelen die worden ingezet om deze rechten te realiseren. In een debat kunnen alle betrokkenen zelf (in een collectief kader) vragen stellen over de ambities of over de institutionele structuren die hun rechten moeten garanderen.

Via deze procedure en via de rapporten van het Comité voor sociale rechten biedt de Raad van Europa een gemeenschappelijke juridische terminologie aan op basis van erkende sociale rechten waaruit geleidelijk een overheidsbeleid kan ontstaan.

De uitspraken vormen een nationale en internationale rechtspraak, ze verduidelijken concepten en stellen er sommige automatismen van in vraag.

— HET STANDPUNT VAN DE VERENIGINGEN: DE PERSONEN, GETUIGEN VAN HET VERBAND TUSSEN TOEGANG TOT GRONDRECHTEN EN OVERHEIDSBELEID

Waarom hebben verenigingen, die gewoonlijk de politieke dialoog met de overheid aangaan, samen hun toevlucht gezocht tot een internationale rechtsprocedure?

Het ging ATD Vierde Wereld erom de sociale uitsluiting vanuit een rechtskundig perspectief aan te

pakken. Mensen die in grote armoede leven en sociaal worden uitgesloten, zijn niet het passieve voorwerp van een overheidsbeleid, maar burgers die rechten worden ontzegd; ze zijn geen cliënten van een dienstverlening, maar willen hun legitieme toegang tot rechten gewaarborgd zien en hun verantwoordelijkheid opnemen. Daarom heeft ATD Vierde Wereld slecht gehuisveste personen heel nauw bij het hele proces betrokken, van bij haar aanvang tot op de hoorzitting bij de Raad van Europa in september 2007. Het ging hierbij bijvoorbeeld om gesedentariseerde woonwagenbewoners die al jaren op een verbetering van hun situatie wachten.³

In Herblay, op 25 km van Parijs, wordt een terrein bewoond door woonwagenbewoners: veel van deze gezinnen wonen hier al ononderbroken sinds 10, 20 of 30 jaar. De sanitaire- en huisvestingsomstandigheden zijn er veelal onaanvaardbaar. In april 2004 daagt de gemeente, na een telling en onder begeleiding van een indrukwekkende politiemacht, de 42 bewoners voor de rechtbank van Pontoise en eist hun uitzetting wegens inbreuken op het bestemmingsplan. De procedure leidt tot een uitzettingsvonnis dat in beroep wordt bevestigd. Een deel van de gezinnen verlaat het terrein zonder te weten waar ze naartoe kunnen. Sindsdien zijn ze op de dool. Ze trekken van gemeente naar gemeente tot ze ook daar weer worden uitgewezen. Hierdoor zijn de kinderen van sommige gezinnen al meer dan zes maanden niet meer naar school kunnen gaan.

Hoewel de inzet symbolisch is, is de vraag hoe men tegen deze situatie aankijkt essentieel. Door een gedoogbeleid en de logica van goodwill om te buigen in een rechtslogica evolueert men van een mid-delenverbintenis naar een resultaatsverbintenis. Tijdens de hoorzitting benadrukte Paul Bouchet, erevoorzitter van ATD Vierde Wereld Frankrijk, dat de juridische kwestie waarover de rechtbank een uitspraak moest doen, die van de 'duur' was: *'Wat is een rechtmatige wachttijd vooraleer een gezin kan beschikken over een woning, elektriciteit, een juridisch beschermd woonstatuut?'*

ATD Vierde Wereld wilde de basis leggen om een recht dat nu als programmatorisch wordt beschouwd, in een effectief recht om te zetten.

Feantsa zag in de procedure ook de kans om het overheidsbeleid te evalueren. Frankrijk geeft in de aanhef en de inleiding van wetten (tegen uitsluiting, voor het recht op wonen, voor solidariteit en stadsvernieuwing enz.) vaak blijk van grote ambities, terwijl het Franse overheidsbeleid er nauwelijks in slaagt om de toepassing van grondrechten te verbeteren. Frankrijk geeft elk jaar 32 miljard euro uit voor woonbeleid, wat neerkomt op zo'n 10.000 euro per slecht gehuisveste persoon, maar toch is er de voorbije tien jaar geen verbetering van de woonomstandigheden merkbaar. Met deze paradox zit de dialoog over de hele kwestie in een patstelling: verenigingen wijzen voortdurend op de ernst van de situatie, terwijl de overheid niet onterecht verwijst naar de omvang van de geleverde inspanningen.⁴

Om aan dit soort oeverloze discussies over de doelmatigheid van het overheidsbeleid te ontsnappen, heeft Feantsa voor de juridische weg gekozen. Zo kunnen de argumenten van alle betrokkenen met elkaar worden vergeleken en kan de burgerdialoog opnieuw op gang worden gebracht. Die dialoog moet op basis van een objectieve diagnose tot een actualisering van het overheidsbeleid leiden.

Sommige autoriteiten waren verbaasd dat de Europese organisatie Feantsa Frankrijk had uitgekozen, en niet een ander land met een minder uitgesproken huisvestingsbeleid. Dit toont aan dat zij de

³ Zie ATD Vierde Wereld Frankrijk (2007). *Rapport moral 2006: Refuser la misère, un chemin vers la paix*, Parijs, Uitgeverij Vierde Wereld, p. 5-11.

⁴ Om een beeld te krijgen van de slechte huisvestingssituatie in Frankrijk, kunt u bijvoorbeeld een kijkje nemen op de website van het 'Haut Comité pour le logement des personnes défavorisées' www.hclpd.gouv.fr/

grondslagen van de collectieve klachtenprocedure niet kennen. Zoals de Fin Matti Mikkola, opsteller van artikel 31 en voormalig voorzitter van het Comité voor sociale rechten, zelf aangeeft, heeft het vonnis in de eerste plaats het doel internationale kwaliteitsnormen van overheidsbeleid op te bouwen. Door een land met uitgebreide voorzieningen te evalueren waarover heel wat indicatoren beschikbaar zijn, kan men hoogstaande normen uitwerken. Het gaat hier om een harmonisatieproces van bovenaf.

Frankrijk is bovendien een van die grote landen die meewerken aan het opstellen van modellen voor overheidstussenkomst, die soms moeilijk in de praktijk zijn te brengen. Het lovenswaardige idee bijvoorbeeld dat sociale milieus gemengd moeten zijn, *sociale verscheidenheid*, dat in het leven werd geroepen om de concentratie van armoede en leed tegen te gaan, wordt door verschillende observatoren in twijfel getrokken. Zij zien er een vorm van discriminatie in, omdat armen en vreemdelingen de toegang wordt ontzegd tot de enige buurten waarin ze nog terecht konden. Daarom is het belangrijk om te beschikken over een juridisch onderbouwde definitie van de draagwijdte van concepten zoals sociale verscheidenheid.

De twee verenigingen wilden met hun initiatief geenszins een bepaalde regering of een bepaald beleid in vraag stellen: de duur van de procedure, hoe redelijk ook, laat immers niet toe om te anticiperen op de kleur van een regering; bovendien hebben de opgeworpen argumenten betrekking op een langere periode, die verschillende regeringswissels overspant.

Ze willen wel komen tot een cultuur van individuele rechten die een resultaatsverbintenis inhoudt. Dit moet leiden tot permanente waakzaamheid bij het maken van keuzes, van de structurele basis voor het overheidsoptreden tot de details van de aangeboden diensten (ook door instellingen die aanleunen bij de beide eisende partijen).

_ BELANGRIJKSTE BESLUITEN EN OVERWEGINGEN

Het Comité voor sociale rechten heeft unaniem besloten dat de drie paragrafen van artikel 31 waren geschonden; het heeft ook met 11 tegen 2 stemmen besloten dat artikel 30 was geschonden. Het Comité heeft zijn best gedaan om haar motivering op grond van interessante overwegingen te verwoorden in termen die zoveel mogelijk overdraagbaar zijn van een lidstaat tot de andere.

Het Comité oordeelde unaniem dat artikel 31 was geschonden omdat:

- onvoldoende vooruitgang was geboekt in de strijd tegen mensonwaardige woonomstandigheden;
- te weinig kwalitatieve preventie van uitzettingen werd gerealiseerd en geen oplossingen voor herhuisvesting werden aangereikt;
- onvoldoende maatregelen waren genomen om het aantal thuislozen terug te dringen;
- onvoldoende sociale woningen voor de armsten toegankelijk waren;
- de toewijzingsprocedure voor een sociale woning slecht functioneerde;
- het opvangbeleid voor woonwagenbewoners onvoldoende was.

Het Comité oordeelde met 11 stemmen tegen 2 dat artikel 30 was geschonden: een gecoördineerde aanpak bleef immers uit om personen, die te maken hebben met sociale uitsluiting of armoede of die

dreigen in deze situatie verzeild te raken, effectief aan een woning te helpen.

Naast deze vaststellingen licht het Comité voor sociale rechten nog tal van punten van rechtsleer toe. We halen hier alleen de meest relevante elementen aan.

De doelstelling van effectieve toegang tot rechten als toetssteen van het overheidsbeleid

Deze uitspraak verduidelijkt in de eerste plaats een cruciale vraag: de ultieme toetssteen voor het overheidsbeleid is wel degelijk de mate waarin burgers hun rechten volmatig kunnen uitoefenen, en niet alleen de inspanningen, die enkel tellen als ze resultaten opleveren. Er was discussie tussen de verenigingen, die voor een resultaatsverbintenis pleitten, en de Franse regering, die zich achter een middelenverbintenis verschanste. Het Comité voor sociale rechten nam een heel interessant standpunt in door positieve verplichtingen aan de middelenverbintenis te koppelen:

‘Om te kunnen beoordelen of de situatie strookt met het verdrag, vloeit hieruit voor de staten die betrokken partij zijn, de verplichting voort om:

- *alle middelen (normatief, financieel, operationeel) in te zetten om te komen tot een effectieve realisatie van de doelstellingen die in het Handvest zijn vastgelegd,*
- *statistieken die naam waardig bij te houden om behoeften, middelen en resultaten onderling te kunnen vergelijken,*
- *regelmatig de doelmatigheid van de genomen besluiten te toetsen,*
- *een stappenplan uit te werken zodat ze de taken die ze zichzelf hebben opgelegd, niet eindeloos voor zich uit schuiven,*
- *specifiek oog te hebben voor de impact van de keuzes die ze maken voor alle groepen betrokkenen en meer bepaald voor de meest kwetsbaren.’*

‘De staten die partij zijn, zijn niet alleen verplicht om gerechtelijke initiatieven te nemen, maar ook om de nodige middelen vrij te maken en de nodige procedures uit te werken zodat de rechten die het Handvest erkent, ook daadwerkelijk uitgeoefend kunnen worden.’

‘De staat die partij is, moet alles in het werk stellen om de doelstellingen van het Handvest binnen een redelijke termijn te realiseren; de vooruitgang moet meetbaar zijn en de middelen die de staat vrijmaakt, moeten zo goed mogelijk worden ingezet.’

‘Statistieken hebben maar zin als ze de mogelijkheid bieden om de vrijgemaakte middelen en de geboekte resultaten of vooruitgang met de vastgestelde behoeften te vergelijken.’

‘De regering geeft de facto geen relevante statistische informatie of maakt geen vergelijking tussen de vastgestelde behoeften, de vrijgemaakte middelen en de bereikte resultaten. Uit niets blijkt dat ze de doelmatigheid van de besluiten die ze heeft genomen, regelmatig controleert.’

Dit betekent voor alle staten die het Herziene Sociale Handvest hebben ondertekend, dat ze voor de toetsing van het overheidsbeleid moeten uitgaan van de vergelijking tussen de vastgestelde behoeften, de vrijgemaakte middelen en de bereikte resultaten om in orde te zijn met het internationale recht. Dit is een heel belangrijk gegeven in tijden waarin het doelmatigheidsonderzoek van het beleid vaak niet meer is dan een alibi van een ideologische strekking en de gezochte gegevens vooral moeten dienen om de genomen besluiten achteraf te legitimeren.

Aanpak van mensonwaardige woonomstandigheden

De aanpak van mensonwaardige woonomstandigheden geeft duidelijk aan in welke mate de staten zich engageren om de bepalingen van het Herziene Sociale Handvest op te leggen (en dus niet alleen om ze zelf na te leven). Het Comité benadrukt dat de staat een planplicht heeft en stelt vast dat *‘een systematisch plan al langer ontbreekt [...] [Het Comité] is dan ook van oordeel dat de overheidsmaatregelen niet volstaan om mensonwaardige woonomstandigheden uit te roeien.’*

Het Comité besluit dat de staat ook verantwoordelijk is voor de toepassing van de wet; territoriale verschillen zijn een schending van het internationale recht. De territoriale gelijkheid wat de toegang tot sociale rechten betreft, is niet alleen een politieke verantwoordelijkheid van de staat; de staat draagt hiervoor ook de juridische verantwoordelijkheid in het licht van het internationale recht. Dit rechtsmiddel is nuttig voor degenen die aan het recht zijn onderworpen. In sommige gevallen kan men zijn sociale rechten moeilijk uitoefenen omdat de verantwoordelijkheden van de verhuurder en van de lokale, regionale of nationale overheid niet duidelijk zijn omschreven. Dit verlamt het beslissingsproces en geeft de indruk dat de rechtbank geen uitweg biedt. Op basis van de besluiten van het Comité voor sociale rechten kan men concluderen dat de staat minstens verantwoordelijk is voor het feit dat zij geen adequaat responsstelsel heeft uitgewerkt. Het is interessant dat het ontbreken van een planning en de territoriale ongelijkheid aan de kaak worden gesteld als een schending van het internationale recht omdat er geen of te weinig *synergie* is.

Uitzetting van huurders

Wat de uitzetting van huurders betreft, bekrachtigt het Comité de verplichte herhuisvesting: *‘Het Comité is van oordeel dat het ontbreken van garanties voor een mogelijk stabiele en toegankelijke andere huisvesting, nog voor de uitzettingsdatum, indruist tegen artikel 31.2.’* Het gaat ook in op de elementen die tot deze schending bijdragen: *‘financiële maatregelen om de uitzetting te voorkomen’* en *‘de slechte coördinatie tussen alle actoren die een uitzetting moeten voorkomen’*. Het Comité benadrukt dat de plicht van de staat niet beperkt blijft tot het nemen van maatregelen om slechte woonomstandigheden aan te pakken; de staat heeft ook een positieve, anticiperende taak en moet problemen met het uitoefenen van sociale rechten voorkomen.

Noodopvang

Noodopvang is een ander complex politiek onderwerp dat hier nader onder de loep wordt genomen. Bij extreme armoede is het verleidelijk om met snelle oplossingen op de proppen te komen, want alles is beter dan helemaal geen oplossing. Het gevaar bestaat echter dat zo een systeem in het leven wordt geroepen dat niet past bij de sociale behoeften waardoor de verschillende actoren die behoeften uiteindelijk helemaal uit het oog verliezen. Daarom zegt het Comité dat de slechte kwaliteit van de beschikbare gegevens *‘een fundamenteel zwak punt is waardoor de overheid niet kan oordelen over de doelmatigheid van de genomen maatregelen om het fenomeen van de dak- en thuisloosheid terug te dringen.’* Naast het ontbreken van adequate gegevens wijst het Comité er bovendien op dat *‘het tekort aan opvangplaatsen voor dak- en thuislozen [...] bewijst dat het onderliggende dak- en thuislozenbeleid van de overheid faalt en dat de situatie niet aan de bepalingen van het Herziene Sociale Handvest beantwoordt.’* Zo toont het Comité tegelijk ook aan dat men moet afstappen van de eerder aangehaalde middelenverbintenis. *‘Al te vaak grijpt men terug naar toevallige of voorlopige opvangvormen. Het aanbod is te klein en de kwaliteit laat te wensen over. Bovendien biedt deze formule op middellange termijn geen uitzicht op een normale woning.’*

Toewijzingsprocedures voor sociale woningen

De kritiek op de toegang tot huisvesting komt ook tot uiting in de afkeuring van de toewijzingsprocedures voor sociale woningen: de wachttijd is te lang en de selectieprocedures houden geen rekening met de dringendste noden omdat *'de toewijzingsprocedure onvoldoende billijk en transparant is. Het idee van 'sociale verscheidenheid', vervat in de wet van 1998, dat als basis wordt gehanteerd om de toewijzing van een sociale woning te weigeren, leidt vaak tot willekeurige resultaten waarbij mensen in armoede de toegang tot een sociale woning wordt ontzegd. Het grootste probleem is dat het concept in de wet niet duidelijk wordt omschreven en met name dat elke richtlijn over de praktische toepassing ervan ontbreekt. Het Comité is dan ook van oordeel dat het ontbreken van sociale woningen voor de meeste behoeftige personen een schending van het Herziene Sociale Handvest is.'*

Beleidslijnen

Wat de beleidslijnen betreft, geeft de Raad van Europa ook de aanzet voor een definitie van wat sociale huisvesting moet zijn, wat erg nuttig is in tijden waarin de staten met de Europese Commissie discussiëren over de motieven voor de bescherming van een specifieke sector. Het Comité wijst er in de eerste plaats op dat het aanbod van sociale woningen onvoldoende op de dringendste sociale noden is afgestemd. *'Het lijkt er ook op dat er geen duidelijke interventieprocedures zijn uitgewerkt om erover te waken dat het woningaanbod voor de ergst getroffen personen de gewenste prioriteit krijgt en dat men bij het plannen van sociale woningen rekening houdt met de in kaart gebrachte noden van deze personen. [...] Het Comité stelt vast dat het omzetten van dit beleid [sociale woningen voor een brede laag van de bevolking] als dusdanig niet volstaat, ook niet om te verklaren waarom de bestaande interventieprocedures manifest ontoereikend zijn en blijven om te garanderen dat het aanbod sociale woningen voor de meeste behoeftige personen de prioriteit krijgt die het verdient. Deze situatie houdt dus een schending van artikel 31.3 in.'*

Niet alleen het sociale woonbeleid, dat hier als voorbeeld wordt aangehaald, wordt in vraag gesteld. Het gaat om het volledige herverdelingsbeleid. Moet de sociale herverdeling van belastingen vooral ongelijkheden wegwerken, of mag met grote uitdagingen (stadsplanning, territoriale economische ontwikkelingen enz.) soepeler worden omgesprongen? Aan de hand van het voorbeeld van sociale huisvesting legt het Comité voor sociale rechten de prioriteit voor interventiemodellen vast: het waarborgen van de rechten komt op de eerste plaats, de andere doelstellingen zijn hieraan ondergeschikt. De overheden moeten erover waken dat sociale ongelijkheid niet leidt tot een daadwerkelijke ontzegging van sociale rechten. Daarom moet sociaal beleid de prioritaire behoeften vooropstellen.

Armoede en sociale uitsluiting: een aanfluiting van de menswaardigheid

De beleidsvraag stelt zich ook voor de bestrijding van sociale uitsluiting. *'Artikel 30 van het Herziene Sociale Handvest eist dat de verdragsluitende partijen voor een globale en gecoördineerde aanpak kiezen. Die moet een analysekader omvatten, samen met een aantal prioriteiten en bijbehorende maatregelen om obstakels te voorkomen en hindernissen uit de weg te ruimen die de toegang tot sociale grondrechten belemmeren. Er moeten ook controlemechanismen komen waarbij alle actoren worden betrokken, ook vertegenwoordigers van de burgermaatschappij en personen die getroffen zijn door armoede en sociale uitsluiting. Deze gedragscode moet de verschillende beleidslijnen bundelen en op een coherente manier op elkaar afstemmen en een louter sectorale of categoriale aanpak overstijgen.*

De aldus getroffen maatregelen moeten de toegang tot sociale grondrechten bevorderen, onder meer op het vlak van tewerkstelling, huisvesting, opleiding, onderwijs, cultuur en sociale en medische bijstand en

obstakels die deze toegang belemmeren, voorgoed uit de weg ruimen.

De partijen moeten zich tot taak stellen (...) om betere informatie te verstrekken over sociale rechten en over de prestaties en diensten die ermee samenhangen; ze moeten de psychologische en sociaal-culturele muren slopen die de toegang tot de rechten belemmeren en zo nodig heel precies focussen op de meest kwetsbare groepen en gebieden. (...)

Discriminatie van vreemdelingen en woonwagenbewoners

Op basis van de feiten komt het Comité opnieuw tot de slotsom dat er sprake is van discriminatie van vreemdelingen en woonwagenbewoners. Dat migranten langer op een sociale woning moeten wachten, wordt goedgepraat met argumenten die niet met cijfers worden gestaafd (ze zijn armer, hun gezinnen zijn groter enz.). Het Comité ziet hierin een indirecte vorm van discriminatie, die men als 'systematisch' zou kunnen betitelen. Een van de actoren hiervoor met de vinger wijzen, is onmogelijk; het gaat om een geheel van gemeenschappelijke procedures. Volgens het Comité gaat het hier wel degelijk om een schending van artikel 31 in combinatie met artikel E (discriminaties) van het Herzienne Sociale Handvest. Het Comité acht de staat voor deze systematische discriminatie verantwoordelijk. De staat is niet alleen moreel verantwoordelijk voor de slecht functionerende procedures, ze is ook direct verantwoordelijk voor het uitblijven van de bijsturing van deze procedures. Dit is een belangrijk precedent voor alle actoren die te maken krijgen met structurele oorzaken voor sociale uitsluiting waarvoor niet onmiddellijk een schuldige kan worden gevonden: de staat is verantwoordelijk voor deze afwezigheid van een duidelijke verantwoordelijke, alleen al op basis van de feiten.

Wat woonwagenbewoners betreft, stelt het Comité eerst het uitblijven van een oplossing aan de kaak voor de gezinnen die een alternatief voor een onwettige situatie zoeken. Het wijst hier vooral op de gebrekkige uitvoering van de wet. De staat moet de plaatselijke overheden meer aansporen om hun taak als beschermer van de sociale rechten beter ter harte te nemen.

Zelfs bij de inmiddels onbetwiste schendingen van de vrijheden van migranten en bij het migrantenbeleid moet men de toegang tot sociale rechten waarborgen en een minstens respect voor de menselijke waardigheid opbrengen. De staten zijn hiertoe wettelijk verplicht.

_ TOT BESLUIT

We kunnen aan de hand van deze voorbeelden stellen dat het Comité voor sociale rechten de definities duidelijker heeft afgelijnd en een prioriteitenhiërarchie voor de overheden heeft opgesteld in zeer bruikbare bewoordingen en binnen een wettelijk kader dat nuttig is voor toekomstige juridische uitspraken, zowel nationaal als internationaal. Het is ook een middel om de burgerdialoog weer uit het slop te halen. Om dit potentieel ten volle te benutten, is het nu aan de burgermaatschappij om samen met de personen die geen toegang tot hun grondrechten hebben, deze kans te baat te nemen om het debat in politieke en administratieve middelen en in de rechtbanken op gang te brengen. Of zoals Cécile Reinhardt het tijdens de hoorzitting voor het Comité voor sociale rechten verwoordde: *'Deze klacht biedt heel wat hoop. De helft van mijn leven heb ik in erbarmelijke woonomstandigheden geleefd. Wanneer zullen we aan onze kinderen kunnen zeggen: 'Jij zal een menswaardige woning hebben.' Deze klacht dien ik in voor ons en voor alle mensen die in armoede leven. Hoe kan men volwaardig burger zijn als men zijn rechten niet volledig kan uitoefenen?'*